

Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/738)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/177

13 . I . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince 23 . XII . 1941 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesiyile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

1631 sayılı kanunun mucip sebepleri

Muharip devletler ordularına mensup şahısların bitaraf bir devlet arazisine geçmeleri veya iltica eylemeleri takdirinde bitaraf devlet tarafından nezaret ve muhafaza altına alınmaları zaruridir.

Bu muamele iltica edenlerin silâhlarını tecrit etmek ve tekrar harp sahasına dönmeleri için mümkün olduğu sıkı bir muhafaza altında bulundurmaktır.

Askerî ceza kanunu harp esirleri hakkında hükümler ihtiva etmekte ise de mülteciler hakkında bir hüküm taşımamaktadır. Askerî ceza kanununda böyle bir hüküm olmayınca kıyas yoluyla da mülteciler hakkında takibat yapılmasına da imkân bulunamamaktadır.

Vakıa As. Mu. U. K. nun 1 nci maddesine D. fıkrasında (Ciheti askeriyece tevkif ve nezaret altına alınmış olan şahısların Askerî ceza kanunu mucibince cezayı müstelzim fiillerden dolayı askerî mahkemelerde muhakeme olacağı) hakkında bir hüküm varsa da bu hüküm sınıtları şümulü dahiline aldığına dair bir sarahat görülmektedir.

Buna nazaran bunların askerî nezaret altında buldukları müddetçe Askerî ceza kanununu ilgilendiren suçlardan dolayı As. Kazaya tabi olabilmelerini temin maksadiyle Askerî muhakeme usulü kanununun 1 nci maddesinin D. Fıkrası bu gibileri de şümulüne alacak şekilde değiştirilmiştir.

Sivîl şahısların kışlalarda, karargâhlarda, askerî müesseselerde ve memnu mıntaka içinde askerî şahıslara ve devriye ve karakol ve nöbetçiye ve askerî mallara karşı işliyecekleri bütün suçlardan dolayı As. Kazaya tabi olmaları As. Disiplini korumak ve ordunun otoritesini muhafaza etmek bakımından maslahata daha uygun görülmüş ve Askerî muhakeme usulü kanununun 3 ncü maddesine bir fıkra daha eklenmiş ve kanunun metninde seferberliğe ait eski D. fıkrası da sona getirilmek suretiyle madde fıkraları yniden tertip edilmiştir.

Dâvaların teciline ait As. Usulün 4 ncü maddesine hazar için vazedilen hükümde kullanılan askerî şahıslar ibaresi bugün orduda müstahdem muvazzaf subaylarla askerî memurlar hakkında dâvaların da tecili lâzımgeldiği gibi bir mâna ifade etmekte olduğundan bu fıkra yalnız ciheti adliyece takibi iktiza eden suçlardan muvazzaf ve ihtiyat erata ait olanların teciline imkân verecek

şekilde düzeltilmiş ve eiheti askeriyeye takibi iktiza eden suçlar hakkında 275 nci maddeye 4033 sayılı kanunla yapılan ve cezaların infazının tehirine ait bulunan hükme mütenazır bir fıkra ilâve edilmiştir.

1111 sayılı askerlik kanununun 89 ncu maddesi kısa hizmete tabi olan yoklama kaçağı, bakaya ve saklılarla çağırılıp gelmeyen ve kıtasına iltihak etmeden savuşanların cezaları çektirildikten sonra yedeksubay okuluna sevklerini âmirdir.

Halbuki 1631 sayılı kanunun 26 nci maddesi ise bu gibilerin haklarındaki kanuni takibatın intisap edecekleri kitanın alay askerî mahkemesinde yapılacağını göstermekte ve bu hal ise her iki kanun arasında ahenksizliği tevlit etmektedir. Bunu gidermek için As. Muhakeme usulü kanununun 26 nci maddesinin D. Fikrası değiştirilerek yeniden tanzim edilmiş ve her iki kanunda te-nazur temin edilmiştir.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî Müdafaa encümeni

Esas No. 1/738

Karar No. 17

31 . I . 1942

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesıyla birlikte sunulduğuna dair olup Adliye encümenince müzakere ve tetkik edilerek ceza mücyidelerine dair olan maddelerin askerî durunu alâkadar etmesi hasebiyle tetkik mahiyeti haiz olan bu hususlar için ilk defa Encümenimizce tetkik edilmesi hakkındaki mazbata ile Encümenimize havale edilen Başvekâletin 13 ikinci kânun 1942 tarihli ve 6/177 sayılı tezkeresine bağlı lâyiha ile mucip sebepleri Adliye ve Millî Müdafaa vekilliklerinden gönderilen memurları huzuriyle okundu ve icabı görüşüldü.

Tadili istenilen maddelerin, Hükümetin mucip sebepler lâyihasında dermeyan olunan sebeplere

binaen teklif veçhile tadilleri esas itibariyle kabul edilerek maddelerin müzakeresine geçilmiş ve Hükümetçe yapılan tadiller aynen kabul edilmiş olmakla Adliye encümenine tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

| | | |
|------------------|--------------|----------------|
| M. M. En. Reisi | M. M. | Kâtip |
| Diyarbakır | Samsun | Konya |
| K. Seviüktekin | R. Barkın | Vehbi Bilgin |
| Bursa | Çankırı | Çorum |
| N. Tınaz | Dr. A. Arkan | F. Sabri Akgöl |
| Edirne | Erzurum | Gümüşane |
| Fuat Balkan | A. Akyüz | Ş. Erdoğan |
| Gümüşane | İstanbul | Kayseri |
| Ziya Zarbun | Ş. A. Ögel | N. Tokar |
| Kayseri | Malatya | Muğla |
| S. Turgay | O. Koptagel | S. Güney |
| Seyhan | Urfa | |
| Sinan Tekelioğlu | Ahmed Yazgan | |

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Esas No. 1/738

Karar No. 69

16 . VI . 1942

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekâletince hazırlanarak İera Vekilleri Heyetinin 23 . XII 1941 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Millî Müdafaa encümeninin mazbatasıyla birlikte Encümenimize havale ve tevdi buyurulması üzerine ihtiva eylediği hükümler Adliye ve Millî Müdafaa vekillerinin huzuriyle tetkik ve müzakere olundu.

Askerî muhakeme usulü kanununun askerî mahkemelerde rüyet edilecek suçlara ve askerî kazaya tabi şahıslara dair olan birinci ve üçüncü maddeleriyle dâvaların tecili ve alay askerî mahkemelerinin vazife ve salâhiyeti hakkındaki dördüncü ve 26 ncı maddelerinin Hükûmet mucip sebeplerinde yazılı ve askerî icapların zarurî bir ifadesi olan mülâhazalara binaen tadilini esas itibariyle yerinde gören Encümenimiz maddelerin ayrı ayrı müzakeresi neticesinde birinci üçüncü ve dördüncü maddelerin aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesine ve 26 ncı maddenin aynen kabulüne reylerin ittifakiyle karar vermiştir.

Birinci maddedeki değişiklik (D) fıkrasının ifade tarzına taallük etmektedir. Üçüncü maddenin A, B, C ve F fıkraları bu gün meri olan kanun maddesinin aynı mahiyetteki fıkralarının tekrarından ibarettir. Bu maddeye ilâve edilen (D) fıkrası Millî Müdafaa vekili tarafından Encümenimizde verilmiş olan izahata naza-

ran kışla, karargâh, askerî bina ve müesseselerde ve askerî memnu mıntakaların hususi ehemmiyeti haiz mahallerinde ve alehtlak nöbet yerleriyle karakollarda vazife gören askerî şahıslar aleyhine işlenen bazı suçların siviller tarafından ikar halinde dahi askerî mahkemelerde rüyet edilmesi maksadiyle tanzim edildiği anlaşılmış ve metnin bu maksat ve gayeyi temin edecek ve askerî icap ve zaruretlerin hududunu aşmıyacak bir şekilde yeniden kaleme alınması muvafık görülmüştür. Dördüncü maddenin Hükûmet mucip sebeplerinde yazılı olduğu veçhile tadili yerindedir. Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında yapılan değişiklik lâyihada münferîğ mefhumların ceza mevzuatımıza uygun bir tarzda ifade ve aynı zamanda tecilden istisna edilecek şahısların da maddeye ilâvesinden ibarettir.

Lâyiha, yukarıda yazılı tadillerle umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

| | | |
|------------------|-----------------|--------------|
| Adliye En. Reisi | M. M. | Kâtip |
| Çorum | Zonguldak | Konya |
| Münir Çağır | Şinasi Devrin | G. Gültekin |
| Antalya | Balıkesir | Erzincan |
| N. Aksoy | O. Niyazi Burcu | A. Fırat |
| Bursa | Kayseri | Kocaeli |
| Atıf Akgüç | R. Özsoy | Salâh Yarğır |
| Rize | | Tokad |
| Saim Ali Dilemre | | S. Atanç |

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 1631 sayılı Askerî muhakeme-usulü kanununun 1, 3, 4, 26 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Askerî mahkemelerin rüyet edeceği suçlar

Madde 1. —

(1) Bu kanunda hilâfı yazılı olmadıkça, aşağıda yazılmış olan şahıslar Askerî ceza kanunu mucibince cezayı müstelzim olan bütün fiillerden dolayı askerî mahkemelerde muhakeme olunurlar :

A) Orduya mensup muvazzaf askerî şahıslar ;

B) Orduya mensup yedek askerî şahıslar, (Askerî hizmette kullanıldıkları müddetçe) ;

C) Umum askerî mektepler talebesi ;

D) Herhangi bir suretle ciheti askeriyece tevkif veya hapsedilmiş veya göz veya muhafaza altına alınmış olan yabancı Devlet orduları mensuplarıyla yerli ve yabancı sair şahıslar ;

F) Rızasıyla orduya intisap etmiş olan şahıslar ;

(2) Bu şahısların Türk ceza kanunu mucibince cezayı müstelzim fiillerden, askerlik vazifelerine taallük eden veyahut askerlik sıfatını haiz kimse aleyhine işlenmiş olan suçlar ile kışlalarda, karargâhlarda askerî müesseselerde ve iskân, konaklama suretiyle işgal edilen bina ve mahaller içinde işledikleri bütün suçlar dahi askerî mahkemelerde muhakeme olunurlar.

(3) Seferberlikte, bu şahısların umumî ve hususi mahkemelere ait bütün suçları Türk ve Askerî ceza kanunlarına tevfikan askerî mahkemelerde görülür.

Askerî mahkemelerde muhakeme olunacak diğer şahıslar

Madde 3. — Aşağıda yazılı suçları işleyenler askerî şahıslardan olmasalar bile askerî mahkemelere verilir :

A) Askerî ceza kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102, 124, 125, ve 127 ncı maddeleriyle 148 ncı maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ;

B) Umumî mahkemeler bulunmayan harp

ADLIYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 1631 sayılı Askerî muhakeme-usulü kanununun 1, 3, 4 ve 26 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Askerî mahkemelerin rüyet edeceği suçlar

Madde 1. —

1. Bu kanunda hilâfı yazılı olmadıkça aşağıda yazılmış olan şahıslar Askerî ceza kanunu mucibince cezayı müstelzim olan bütün fiillerinden dolayı askerî mahkemelerde muhakeme olunurlar :

A) Orduya mensup muvazzaf askerî şahıslar ;

B) Orduya mensup yedek askerî şahıslar (Askerî hizmette kullandıkları müddetçe) ;

C) Umum askerî mektepler talebesi ;

D) Askerî makamlarca kanunen tevkif veya hapsedilmiş, muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş olan şahıslar ;

F) Rızasıyla orduya intisap etmiş olan şahıslar ;

2. Bu şahısların Türk ceza kanunu mucibince cezayı müstelzim fiillerden, askerlik vazifelerine taallük eden veyahut askerlik sıfatını haiz kimse aleyhine işlenmiş olan suçlar ile kışlalarda, karargâhlarda, askerî müesseselerde ve iskân, konaklama suretiyle işgal edilen bina ve mahaller içinde işledikleri bütün suçlar dahi askerî mahkemelerde muhakeme olunurlar.

3. Seferberlikte, bu şahısların umumî ve hususi mahkemelere ait bütün suçları Türk askerî ceza kanunlarına tevfikan askerî mahkemelerde görülür.

Askerî mahkemelerde muhakeme olunacak diğer şahıslar

Madde 3 — Aşağıda yazılı suçları işleyenler askerî şahıslardan olmasalar bile askerî mahkemelere verilir :

A) Askerî ceza kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 63, 64, 81, 93, 94, 95, 100, 101, 102, 124, 125 ve 127 ncı maddeleriyle 148 ncı maddesinin (B) fıkrasında yazılı suçlar ;

B) Umumî mahkemeler bulunmayan harp

mintakalarında işlenen bütün suçlar;

C) Askerî Ceza kanununun 155, 157, 158, 159, 160 ve 161 nci maddelerinde yazılı suçlar (Askerî Ceza kanununa tabi oldukları müddetçe);

D) Kışlalarda, karargâhlarda, askerî bina ve müesseselerde iskân ve konaklamak suretiyle işgal edilen bina ve mahalleler içinde ve memnu mintakalar dahilinde askerî şahıslara ve her nerede olursa olsun devriye ve karakol ve nöbetçiye ve askerî mallara karşı işlenen bütün suçlar;

E) Seferberlikte askerî Ceza kanununun 75, 78 ve 80 nci maddelerinde yazılı suçlar.

Dâvaların tecili

Madde 4. — Muvazzaf ve ihtiyat eratın (Muvazzaf gedikli erbaşlar hariç) askere girmeden veya silâh altına çağırılmadan evvel işledikleri müntehası bir seneye kadar şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezayı müstelzim cürümlerle kabahatlara ait dâvalar terhislerine kadar tecil olunur.

2. Seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağırılan bütün askerî şahısların umumî mahkemelerce takibi iktiza eden suçlardan beş seneden ziyade hürriyeti bağliyan bir cezayı müstelzim olanlar müstesna olmak üzere, maznun buldukları diğer suçlara ait dâvalar hazara ve terhislerine kadar tecil olunur.

3. Seferberlikte askerî mahkemelerce takibi iktiza eden ve ikinci fıkradaki had dahilinde hürriyeti bağliyan bir cezayı müstelzim suçlar da hazar veya terhislerine kadar baş komutanlığın emriyle tecil olunur.

4. Tecil müddeti içinde müruruzaman işlemez.

Alay askerî mahkemelerinin bakacağı suçlar

Madde 26. — 25 nci maddede yazılı askerî mahkemeler:

A) Askerî Ceza kanununun 85 ve 96 nci maddelerinin birinci fıkralarında;

mintakalarında işlenen bütün suçlar;

C) Askerî ceza kanununun 155, 157, 158, 159, 160 ve 161 nci maddelerinde yazılı suçlar (Askerî ceza kanununa tabi oldukları müddetçe);

D) Kışlalarda, karargâhlarda, askerî bina ve müesseselerde ve muvakkat mahiyette oluyarak iskân ve konaklama suretiyle işgal edilen yerlerde ve 1110 sayılı kanunda yazılı birinci askerî memnu mintakaları içinde ve aleltilak nöbet mahallerinde ve karakollarda askerlik vazifelerini yaptıkları sırada veya yaptıkları vazifelerden dolayı askerî şahıslara ve bu mahallerde vazife gören devriyelere fiilen taarruz edenler veya askerlik vazifelerine müteallik işleri yapmağa veya yapmamağa icbar için haklarında şiddet veya tehdide müracaat edenler;

F) Seferberlikte Askerî ceza kanununun 75, 78 ve 80 nci maddelerinde yazılı suçlar.

Dâvaların tehiri

Madde 4. —

1. Muvazzaf ve ihtiyat eratın ve yedeksubaylarla yedek askerî memurların askere girmeden veya silâh altına çağırılmadan evvel işledikleri yukarı haddi bir seneye kadar şahsi hürriyeti bağliyan bir cezayı müstelzim suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri terhislerine kadar tehiri olunur.

Muvazzaf gedikli erbaşlarla askerlikten tard ve ihracı müstelzim suçlardan maznun olan yedeksubay ve askerî memurlar bu hükümden müstesnadır.

2. Seferberlikte silâh altında bulunan ve silâh altına çağırılan bütün askerî şahıslar aleyhine kanuni takibat yapılacak suçlardan beş seneden ziyade hürriyeti bağliyan bir cezayı müstelzim bulunanlar müstesna olmak üzere maznun buldukları diğer suçlara ait dâvalarda ilk ve son tahkikat muameleleri hazara veya terhislerine kadar tehiri olunur.

Madde 26. — Hükümetin teklifinin 26 nci maddesi aynen.

B) Askerî Ceza kanununun 116 ve 134 nci maddelerinin 1 ve 2 nci fıkralarında;

C) Askerî Ceza kanununun 66, 68, 74, 76, 82, 83, 84, 86, 108, 114, 117, 137, 145, 147, 149, 150 ve 151 nci maddelerinde gösterilen fiilleri muhakeme ederler.

D) Yoklama kaçağı, bakaya ve saklılarla çağrılıp gelmiyen veya gelipte kıtasına iltihak etmeden savuşan ihtiyat erler hakkında takibat (Ölüm ve ağır hapis cezalarını müstelzim suçlar müstesna olmak üzere) intisap edecekleri kıtanın tabi bulunduğu alay askerî mahkemesince yapılır.

Şu kadarki bu suçlardan yedeksubay yetiştirme şartlarını haiz olanlar hazırlık kıtasına veya yedek subay okuluna gönderilmeden evvel mmtakasında buldukları askerî mahkemeye verilir.

E) Askerî Ceza kanununun 130 ncu maddesinde yazılı suçlardan ağır hapis cezasını müstelzim bulunmayan suçların mahkemesi de (D) fıkrasında yazılı askerî mahkemelerde yapılır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

23 . XII . 1942

| | | |
|---------------|------------------|----------------|
| Bş. V. | Ad. V. | M. M. V. |
| Dr. R. Saydam | H. Menemencioğlu | A. R. Artunkal |
| Da. V. | Ha. V. | Ma. V. |
| Fayık Öztrak | Ş. Saracoğlu | F. Ağralı |
| Mf. V. | Na. V. | İk. V. |
| Yücel | A. F. Cebesoy | Sırrı Day |
| S. İ. M. V. | G. İ. V. | Zr. V. |
| Dr. H. Alataş | R. Karadeniz | Muhlis Erkmen |
| Mü. V. | | Ti. V. |
| F. Engin | | M. Ökmen |

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanunu icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.